

ลักษณะโดยทั่วไปและโครงสร้างการผลิตบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

2.1 ลักษณะโดยทั่วไปบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

2.1.1 ที่ตั้งและขอบเขต

พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาอยู่ทางด้านตะวันออกของคาบสมุทรทางแผ่นดินแหลมภาคใต้ของไทย พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาครอบคลุมพื้นที่ 8,020 ตารางกิโลเมตร ซึ่งประกอบด้วยทะเลสาบครอบคลุมเนื้อที่ 1,040 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่ที่ทำการศึกษานี้ได้ครอบคลุมอำเภอชะอวด และหัวไทรในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่จำนวน 1,099 ตารางกิโลเมตร ดังนั้น รวมเป็นพื้นที่ทำการศึกษารวมทั้งสิ้น 9,119 ตารางกิโลเมตร

พื้นที่ทำการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ จังหวัดนัทลุงทั้งจังหวัด ครอบคลุม 7 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง ควนขนุน ปากพูน เขาชัยสน ป่าบอน กงหรา ตะโหมด กิ่งอ.ศรีบรรพต ป่าพยอม และบางแก้ว จังหวัดสงขลา ครอบคลุม 6 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง หาดใหญ่ สะเดา รัตภูมิ ระโนด สทิงพระ กิ่งอ.กระแสสินธุ์ และนาหม่อม และจังหวัดนครศรีธรรมราช ครอบคลุม 2 อำเภอ คือ อำเภอชะอวด และหัวไทร

ส่วนที่เป็นทะเลสาบสงขลา 1,040 ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

- ทะเลสาบตอนล่างเรียกว่า ทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 220 ตารางกิโลเมตร แหล่งน้ำตอนนี้มีลักษณะเป็นน้ำเค็มและน้ำกร่อย มีอาณาเขตตั้งแต่ช่วงทะเลสาบไปจนถึงช่วงแคบปากอ

- ทะเลสาบตอนบน มีพื้นที่ประมาณ 780 ตารางกิโลเมตร ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น 2 ส่วน คือ ตอนบนเรียกว่าทะเลหลวง และตอนล่างเรียกว่าทะเลสาบ ในแหล่งน้ำนี้ตอนเหนือสุดจะเป็นน้ำจืด ส่วนตั้งแต่เขตอำเภอปากพูนลงมาจนถึงช่วงแคบปากอ น้ำกร่อย

- ทะเลน้อย เป็นแหล่งน้ำที่อยู่คนละส่วนกับทะเลสาบ แต่มีลำคลองน้ำจืดสายหนึ่ง เชื่อมต่อแหล่งน้ำทั้งสองเข้าด้วยกัน มีเนื้อที่ประมาณ 30 ตารางกิโลเมตร เป็นทะเลสาบน้ำจืด

2.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ

พื้นที่ศึกษามีภูมิอากาศประเภทมรสุมในเขตร้อน อุณหภูมิในระดับสูงที่ค่อนข้างคงที่ โดยไม่มีอากาศร้อนจัดจนเกินไป ภูเขาที่ล้อมรอบพื้นที่ลุ่ม มีผลกระทบปริมาณน้ำฝนที่ตก โดยฝนจะตกหนักในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณที่ห่างไกลจากภูเขาจะแห้งแล้งในฤดูลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งลุ่มน้ำประมาณ 2,100 มิลลิเมตรต่อปี แต่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยตามฤดูกาล โดยสันเขาของคาบสมุทรทำให้ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้อ่อนกำลังลง มีผลให้ฝนตกเพียง 550 มิลลิเมตร ในระหว่างพฤษภาคมถึงกันยายน น้ำฝนปริมาณเดียวกันนี้จะตกเพียงเดือนพฤศจิกายนเดือนเดียวในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ปริมาณน้ำฝนส่วนใหญ่ของบริเวณนี้ จะได้ฝนในช่วง 3 เดือนแรกของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และการที่มีฝนตกหนักในช่วงฤดูฝน อาจทำให้เกิดอุทกภัย และเกิดการขาดแคลนน้ำอย่างมากในฤดูแล้ง

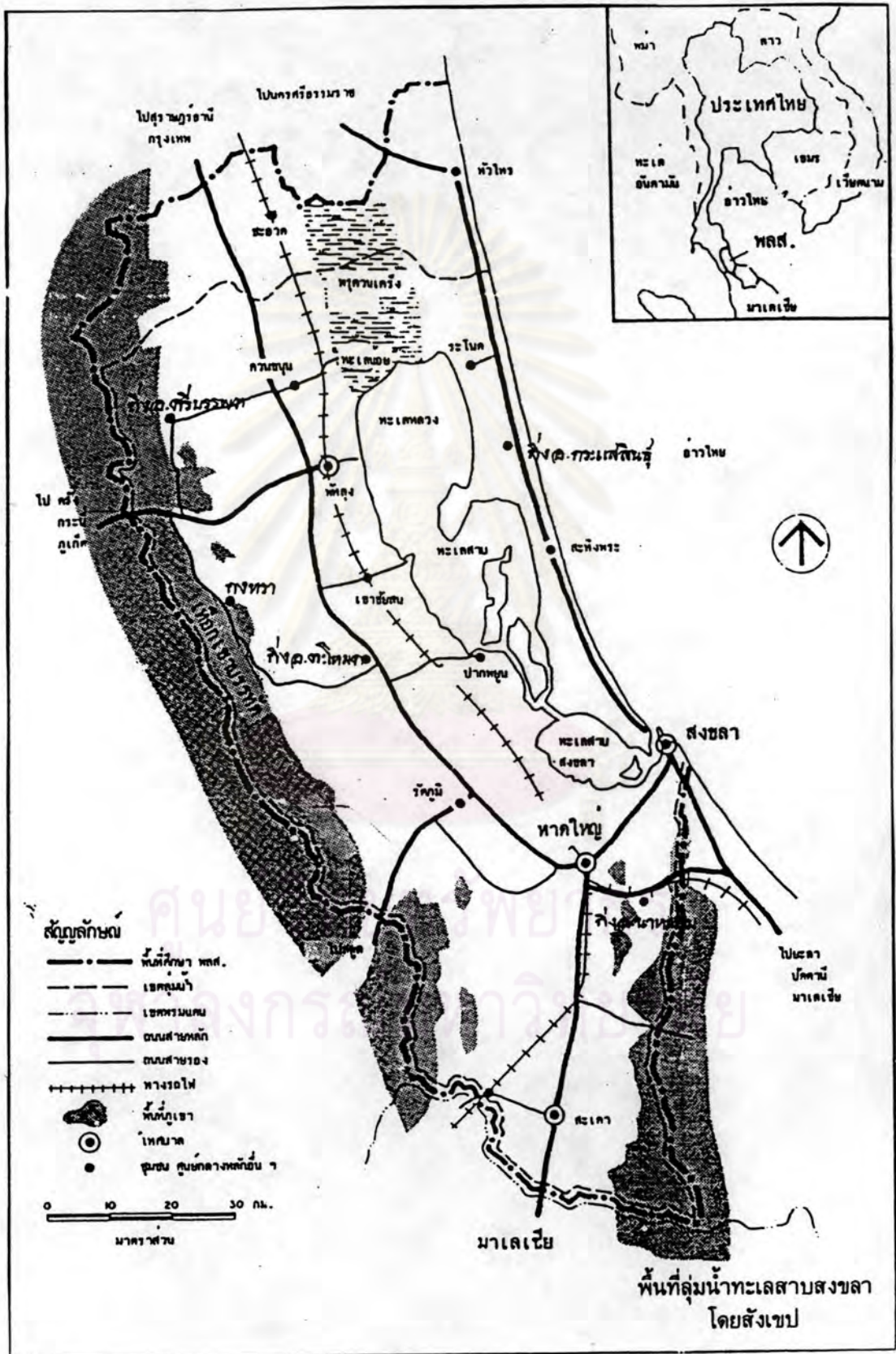
อุณหภูมิโดยทั่วไปเหมาะกับการปลูกข้าวนาข้าว และพืชยืนต้นบางชนิด เช่น ยาง ไม้ผลยืนต้นและการทำป่าไม้ แต่ไม่เหมาะกับการปลูกพืชบางชนิด เช่น ปาล์มน้ำมัน การปลูกพืชไร่ชนิดใด สำหรับปศุสัตว์จะมีอุปสรรคในหน้าแล้ง

2.1.3 ลักษณะภูมิศาสตร์ ดิน และน้ำ

- สภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะสำคัญคือ บริเวณเขตแนวภูเขาแคบยาวอยู่ทางตะวันตก และได้ (ดูในรูปที่ 2.1) เขตเชิงเขาและที่ลาดเหมาะกับการปลูกยางพารา และเขตที่ราบกว้างใหญ่ทางฝั่งตะวันออกเฉียง และตะวันตกของทะเลสาบ ซึ่งเหมาะกับการปลูกข้าวในฤดูฝน

ในเขตภูเขาที่ยังอาจแบ่งได้ต่อไปตามสภาพธรณีใต้ดิน ทางตอนเหนือของพื้นที่ลุ่มน้ำประกอบด้วย ภูเขาหินทราย และหินดินดาน เป็นส่วนใหญ่ ยังผลให้เกิดการกัดเซาะทางธรณีในอัตราสูงและมีสภาพพื้นที่ลาดต่ำกว่าทางใต้ ส่วนบริเวณตามแนวทิวเขาบรรทัดในอันเกิดจาก

ภาพที่ 2.1 พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ทำการศึกษา

ตอนกลางและทางใต้ลงไปจนสะเดา มีภูเขาสูง (โดยทั่วไปจะสูงราว 800 เมตร จากระดับน้ำทะเล) ที่เกิดจากหินแกรนิต ซึ่งสามารถทนต่อการกัดเซาะได้เป็นอย่างดี บริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นภูเขาหินชั้นมีอาณาเขตต่อด้านตะวันออกของสะเดาลงไปจนถึงสงขลา

เขตเชิงเขาและที่ลาด มีลักษณะเป็นแถบพื้นดินแคบ ๆ ยาวไปตามด้านตะวันออกของทิวเขา มีความลาดเอียงระหว่างร้อยละ 5-25 พื้นดินโดยทั่วไปประกอบด้วยกรวด ทรายดินร่วน และศิลาแดง

ที่ราบด้านตะวันตกเกิดจากการตกตะกอนทับถม (Fluvial or Colluvial Origin) ที่ราบชายฝั่งมีขนาดกว้างใหญ่ ประกอบด้วยทรายชายฝั่งทางด้านตะวันออก ส่วนด้านตะวันตกเป็นพื้นที่ซึ่งเกิดจากการตกตะกอนทับถมของทราย ดินเหนียว และกรวด

- การใช้ประโยชน์จากที่ดิน จากเนื้อที่บริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาทั้งหมดประมาณ 4,827,005 ไร่ เป็นเนื้อที่ถือครองการเกษตรจำนวน 3,266,219 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 67.67 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยเนื้อที่ถือครองการเกษตรทั้งหมดสามารถแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ร้อยละ 89.8 เป็นพื้นที่ทำการเกษตร และ ร้อยละ 10.2 เป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ที่อยู่อาศัย และอื่น ๆ พื้นที่ทำการเกษตรนี้ มีการใช้ประโยชน์เพื่อทำการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นมากที่สุดถึง 1,505,400 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 46.09 ของที่ดินถือครองทำการเกษตรทั้งหมด รองลงไปเป็นที่นา และสวนผักและไม้ดอก คือ 1,377,365 ไร่ และ 32,336 ไร่ ตามลำดับ โดยคิดเป็น ร้อยละ 42.17 และ 4.45 ดังตารางที่ 2.1

ลักษณะการถือครองที่ดิน ที่ดินที่เกษตรกรถือครองทางการเกษตรอยู่นั้น ส่วนใหญ่เป็นที่ดินที่เป็นของตนเอง โดยคิดเป็นร้อยละ 97.81 ของที่ดินที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด ซึ่งมีลักษณะการถือครองเป็น น.ส.3/น.ส.3ก.*

* เป็นหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หมายถึง หนังสือคำรับรองของเจ้าพนักงานที่ดิน ว่าบุคคลผู้นั้นได้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินนั้นและหนังสือดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการทำนิติกรรมต่าง ๆ เช่น การจำนอง ขายฝาก โอน เป็นต้น แต่ต้องรอประกาศภายใน 30 วัน สำหรับ น.ส.3 และไม่ต้องรอประกาศสำหรับ น.ส.3ก.

ตารางที่ 2.1 การใช้ประโยชน์ของที่ดินถือครองการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำ
ทะเลสาบสงขลา ปี พ.ศ.2531

การใช้ประโยชน์ของที่ดิน	พื้นที่(ไร่)	ร้อยละของทั้งหมด
เนื้อที่ทั้งหมด	4,827,005	100.00
เนื้อที่ป่าไม้	525,862	10.89
เนื้อที่ไม่ได้จำแนก	1,034,924	21.44
เนื้อที่ถือครองการเกษตร	3,266,219	67.67
ทำการเกษตร	2,933,065	89.8
-ที่นา	1,377,365	42.17
-พืชไร่	12,412	0.38
-สวนผลไม้และไม้ยืนต้น	1,505,400	46.09
-สวนผักและไม้ดอก	32,336	0.99
-ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	5,552	0.17
ไม่ได้ทำการเกษตร	333,154	10.20
-ที่รกร้างว่างเปล่า	145,346	4.45
-ที่อยู่อาศัย	114,318	3.50
-อื่น ๆ	73,490	2.25

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- แหล่งน้ำ โดยมีเนื้อที่ชลประทานคิดเป็นร้อยละ 11.37 ของเนื้อที่ทำการเกษตร ที่ทำการศึกษ และร้อยละ 88.63 เป็นเนื้อที่นอกเขตชลประทาน ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนน้ำ ในหน้าแล้ง

2.1.4 ประชากรและกำลังแรงงาน

ประชากรของพื้นที่มีอยู่ประมาณร้อยละ 3 ของประชากรทั้งประเทศ คือประมาณ 1,331,470 คน เป็นชาย 657,620 คน หญิง 673,850 คน ในจำนวนนี้เป็นประชากรภาค เกษตร 766,941 คน คิดเป็นร้อยละ 57.60 ของประชากรทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นประชากร นอกภาคการเกษตร 564,529 คน คิดเป็นร้อยละ 42.40 ของประชากรทั้งหมด

กำลังแรงงานของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีจำนวน 713,683 คน เป็นชาย 377,488 คน หญิง 499,260 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 73.30 ของประชากรวัยทำงาน หรือร้อยละ 53.60 ของประชากรทั้งหมดในพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยเป็นกำลังแรงงานในภาคเกษตร 501,679 คน คิดเป็นร้อยละ 70.29 ของกำลังแรงงานทั้งหมด กำลังแรงงานนอกภาคเกษตร 212,004 คน คิดเป็นร้อยละ 29.71 ของกำลังแรงงานทั้งหมด โดยเป็นชาย 122,688 คน หญิง 89,316 คน

2.2 ลักษณะของครัวเรือนและโครงสร้างการผลิตบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ลักษณะของครัวเรือนและโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา นี้ ได้มาจากแบบสอบถามภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตร ปีการเพาะปลูก 2534/2535 โดยเลือกมาเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเท่านั้น และเนื่องจากในแต่ละพื้นที่ของลุ่มน้ำมีสภาพของทรัพยากร การประกอบการเกษตร ตลอดจนสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของสภาพดังกล่าวนี้ด้วย เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาการเกษตรในแต่ละพื้นที่ให้สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่มากที่สุด ซึ่ง เกรย์ เทรบูลล์ (2527) ให้ความเห็นไว้ว่า ความล้มเหลวของโครงการพัฒนาทางการเกษตรหลาย ๆ โครงการ มักมีมูลเหตุมาจากความไม่รู้จักจริงเกี่ยวกับสภาพการผลิต เหตุผลของเกษตรกร จุดมุ่งหมายและกรรมวิธีที่เกษตรกรใช้ ดังนั้นการที่แบ่งพื้นที่การศึกษาออกเป็น

ส่วน ๆ ก็เพื่อที่จะให้เห็นถึงลักษณะการผลิตและศักยภาพของแต่ละพื้นที่ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการกำหนดเขตในการพิจารณาการเกษตรในแต่ละพื้นที่ ได้นำเอานิเวศน์เกษตรและนิเวศน์มนุษย์มาพิจารณารวมกับการบริหารตามระบบ กษช. ซึ่งหน่วยที่ใช้ในการวางแผนนี้ เรียกว่า หน่วยวางแผนพื้นที่การเกษตร (นผก.) โดยในการศึกษานี้ได้แบ่งพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาออกเป็น 9 นผก. คือ นผก.101 นผก.111 นผก.131 นผก.13'1 นผก.13''1 นผก.201 นผก.211 นผก.231 และนผก.23''1 ซึ่งรายละเอียดในการแบ่งพื้นที่ลุ่มน้ำอยู่ในภาคผนวก ก

จากการสุ่มตัวอย่างในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาได้มาทั้งหมด 748 ครัวเรือน แยกตามลักษณะของ นผก. ดังนี้

ตารางที่ 2.2 จำนวนการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนเกษตร ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยแยกตาม นผก.

หน่วยวางแผนพื้นที่การเกษตร (นผก.)	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)
101	6
111	282
131	96
13'1	42
13''1	24
201	6
211	156
231	112
23''1	24
รวม	748

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางที่ 2.2 จะเห็นว่า ใน นผก.101 และนผก.201 มีจำนวนตัวอย่างน้อยเกินไป ทำให้ไม่เหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์ ดังนั้นในการศึกษานี้จึงไม่พิจารณา นผก. ทั้งสองนี้

นอกจากนี้ยังแบ่งขนาดฟาร์มในแต่ละ นผก. ออกเป็นขนาดต่าง ๆ คือ ฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในการแบ่งขนาดฟาร์มของครัวเรือนได้คำนึงถึงต้นทุนต่อหน่วยในการผลิต ซึ่งต้นทุนการผลิตจะมีผลต่อการกำหนดรูปแบบการผลิตของครัวเรือน โดยปกติฟาร์มขนาดเล็กจะมีต้นทุนการผลิตสูง และฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่จะมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยต่ำกว่าตามลำดับ แต่เนื่องจากแต่ละครัวเรือนมีการผลิตพืชหลายชนิด ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยการผลิตของพืชแต่ละชนิดในครัวเรือนมีค่าที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้มีปัญหาในการจัดขนาดของฟาร์ม ดังนั้นในการศึกษานี้จึงใช้ขนาดการถือครองที่ดินทางการเกษตรเป็นหลักในการแบ่งขนาดฟาร์ม โดยถ้าสมมติให้ที่ดินมีลักษณะเหมือนกันทุกประการแล้ว ครัวเรือนที่มีพื้นที่การถือครองทางการเกษตรมากย่อมมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าครัวเรือนที่มีพื้นที่ถือครองการเกษตรน้อยกว่า ซึ่งเป็นผลมาจากการประหยัดจากขนาด (ECONOMY OF SCALE) ดังนั้นครัวเรือนที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมากจึงถูกจัดเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ ส่วนครัวเรือนที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรน้อย จะถูกจัดเป็นฟาร์มขนาดกลาง และขนาดเล็ก ตามลำดับ จากที่กล่าวมาจึงสามารถแบ่งขนาดฟาร์มที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างออกเป็นฟาร์มขนาดต่าง ๆ โดยใช้ค่าเฉลี่ยของข้อมูลจำนวนที่ดินที่ถือครองของครัวเรือนตัวอย่างหารด้วยจำนวนกลุ่มเพื่อจัดแบ่งเป็นอันดับภาคชั้น ทำให้สามารถแบ่งขนาดฟาร์มได้ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.3 จำนวนครัวเรือนในฟาร์มขนาดต่าง ๆ โดยแยกตาม นผก.

หน่วย: ครัวเรือน

นผก.	ฟาร์มขนาดเล็ก (1-20 ไร่)	ฟาร์มขนาดกลาง (21-40 ไร่)	ฟาร์มขนาดใหญ่ (41 ไร่ขึ้นไป)	รวม
111	201	67	14	282
131	59	27	10	96
13'1	26	12	4	42
13''1	12	9	3	24
211	89	52	15	156
231	79	24	9	112
23''1	9	8	7	24
รวม	475	199	62	736

ที่มา : จากการคำนวณ

จากครัวเรือนตัวอย่างของฟาร์มขนาดต่าง ๆ ในแต่ละ นผก. ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง บริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทำให้สามารถแสดงถึงลักษณะของครัวเรือน และโครงสร้างทางการเกษตรของแต่ละ นผก. ได้ดังนี้

2.2.1 หน่วยวางแผนพื้นที่การเกษตร 111 (นผก.111)

ลักษณะโดยทั่วไปของพื้นที่ในบริเวณนี้ เป็นพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำเพียงพอ ชนิดของดินเหมาะสมสำหรับการผลิตข้าว เนื่องจากเป็นที่ราบ ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียว นอกจากนี้ยังมีศักยภาพความร่วมมือจากเกษตรกรดีในการพัฒนาดิน

- ลักษณะการถือครองและการใช้ที่ดิน

ที่ดินที่ถือครองส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน ทั้งส่วนที่เป็นฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยคิดเป็นร้อยละ 83.63, 80.14 และ 79.32 ของพื้นที่ถือครอง ทั้งหมด ตามลำดับ ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ใน นวก. นี้ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และลักษณะที่ดินที่ถือครองในครัวเรือน จะเป็นของตนเองมากที่สุด รองลงมาเป็นที่ที่ได้รับการจัดสรรจากราชการ ส่วนพื้นที่จากการเช่าผู้อื่นมีน้อยมาก โดยในฟาร์มขนาดเล็ก มีการถือครองเป็นของตนเอง ได้รับการจัดสรรจากราชการ และเช่าผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 79.06, 12.85 และ 3.89 ตามลำดับ ในฟาร์มขนาดกลาง มีการถือครองเป็นของตนเอง ได้รับการจัดสรรจากราชการ และเช่าผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 79.94, 10.85 และ 1.46 ตามลำดับ ส่วนในฟาร์มขนาดใหญ่มีการถือครองเป็นของตนเองทั้งหมด

การใช้ที่ดินของครัวเรือน มีการใช้ที่เพื่อการทำนามากที่สุด รองลงไปเป็นเนื้อที่ปลูกไม้ยืนต้นและสวนผลไม้ ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.4 ลักษณะการใช้ที่ดินของครัวเรือนเกษตรใน นผก.111 บริเวณ
 ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35
 หน่วย:ไร่ต่อครัวเรือน

การใช้ที่ดิน	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ที่อยู่	0.571	0.780	0.680
ที่นาข้าวน้ำขึ้น	0.114	0.925	4.143
ที่นาลุ่ม	4.918	11.510	15.661
ที่นาดอน	1.884	3.482	7.464
พืชไร่	0.031	0.040	-
สวนผลไม้	0.589	1.230	2.043
ไม้ยืนต้น	2.126	7.078	18.911
สวนผัก	0.027	0.020	1.429
ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	-
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	0.005	-	-
ที่รกร้างว่างเปล่า	0.238	0.540	-
ป่าถือครอง	0.025	-	-
ที่เลี้ยงปศุสัตว์	0.007	0.052	0.089
อื่น ๆ	0.186	0.440	0.357
รวม	10.721	26.093	50.777

ที่มา : จากการคำนวณ

- สมาชิกในครัวเรือนและลักษณะของแรงงาน

ในฟาร์มแต่ละขนาดมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ มีสมาชิกเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.55, 4.71 และ 4.57 คน ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ตามลำดับ โดยเป็นสมาชิกที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี เฉลี่ยจำนวนครัวเรือนละ 2.92, 3.10 และ 2.71 คน ตามลำดับ ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่จบการศึกษาตามเกณฑ์ (ป.6) เท่านั้น รองลงไปจบการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์บังคับและไม่รู้หนังสือ โดยคิดเป็นร้อยละ 45.9, 17.4 และ 12.2 ตามลำดับ

ลักษณะของแรงงาน ร้อยละ 72.08 ของแรงงานทั้งหมด เป็นแรงงานที่ทำงานในภาคเกษตร โดยทำงานในครัวเรือนตนเอง ร้อยละ 89.3 ส่วนที่เหลือ 10.7 ทำงานนอกครัวเรือน ส่วนแรงงานที่ทำงานนอกภาคเกษตร มีเพียงร้อยละ 27.92 โดยเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรที่ทำงานในครัวเรือน ร้อยละ 17.09 และ ร้อยละ 82.91 เป็นแรงงานที่ทำงานนอกครัวเรือน

- สภาพการผลิต โดยทั่วไปแต่ละครัวเรือนจะทำการผลิตพืชเพียงครัวเรือนละ 1-3 ชนิดเท่านั้น โดยพืชส่วนใหญ่ที่ปลูกได้แก่ ข้าว ยางพารา มะพร้าว และมะม่วง เป็นต้น ส่วนทางด้านปศุสัตว์มีการเลี้ยงครัวเรือนละ 1-2 ชนิด ได้แก่ ไก่พันธุ์พื้นเมือง โคใช้งาน และสุกร เป็นต้น แต่บางครัวเรือนไม่มีการเลี้ยงสัตว์เลย ทำการเพาะปลูกแต่เพียงอย่างเดียว

การผลิตพืช เกษตรกรในพื้นที่ได้ปลูกพืชที่สำคัญ ซึ่งเป็นที่มาสำคัญของรายได้หลักของเกษตรกร คือ ข้าว ยางพารา และมะพร้าว ส่วนมะม่วงเป็นพืชที่นิยมปลูกกันเป็นจำนวนมาก โดยมีสภาพการผลิตดังนี้

1. ข้าว ใน นนท. นี้มีการปลูกข้าวมากที่สุด รายได้หลักของครัวเรือนจึงมาจากการขายข้าว โดยในบางพื้นที่ของ นนท. นี้เกษตรกรทำนาได้ 2 ครั้ง คือ ข้าวเจ้าหน้าปี และข้าวเจ้าหน้าปี โดยฤดูทำนาปี เริ่มประมาณเดือน สิงหาคม-ตุลาคม และเก็บเกี่ยวเดือน มกราคม ส่วนข้าวเจ้าหน้าปี ฤดูทำนาจะเริ่มเดือน เมษายน-พฤษภาคม และเก็บเกี่ยวเดือน สิงหาคม แต่

บางพื้นที่ที่แห้งแล้งและขาดการชลประทาน ทำให้ไม่สามารถปลูกข้าวเจ้านาปรังได้ จึงมีการปล่อยพื้นที่ให้ว่างเปล่า ส่วนบางพื้นที่ที่พอจะทำการเกษตรได้ บางครัวเรือนมีการเพาะปลูก ถั่ว ถั่วฝักยาว แดงร้าน ข้าวโพดกิน เป็นต้น ซึ่งมีเป็นจำนวนน้อยมาก

ข้าวเจ้านาปี มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 321.37 กิโลกรัม ส่วนข้าวเจ้านาปรัง มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 288.23 กิโลกรัม

2. มะพร้าว มีการปลูกมากเป็นอันดับ 2 รองจากข้าว มะพร้าวที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์พื้นเมืองและมีอายุมาก เกษตรจะคัดเลือกพันธุ์มะพร้าวที่ปลูกตามที่ตนต้องการ คือ ผลใหญ่ เนื้อหนา เกษตรกรทยอยเก็บผลมะพร้าวได้ตลอดปี และมะพร้าวจะให้ผลผลิตมาในช่วงตั้งแต่เดือน พฤษภาคม-สิงหาคมของทุกปี

3. ยางพารา ในพื้นที่มีการปลูกยางพาราเป็นจำนวนมากเป็นอันดับ 3 รองจากข้าวและมะพร้าว โดยยางพาราสามารถกรีดยางได้ปีละประมาณ 150-190 วัน และส่วนใหญ่ในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-เมษายน ชาวสวนยางจะหยุดกรีดยาง เพราะเป็นช่วงฤดูผลัดใบให้น้ำยางน้อย และเกษตรกรจะเริ่มกรีดยางตามปกติในระหว่างเดือน พฤษภาคม-มกราคมของปีถัดไป โดยเฉพาะ ตั้งแต่เดือน ตุลาคม-มกราคมของปีถัดไป ต้นยางมีความอุดมสมบูรณ์เต็มที่ ประกอบกับสภาพภูมิอากาศค่อนข้างเย็น เอื้ออำนวยต่อการให้น้ำยางของต้นยาง จึงทำให้เกษตรกรสามารถกรีดยางได้รับน้ำยางมากกว่าปกติ

ยางพารา มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 244.62 กิโลกรัม

4. มะม่วง ส่วนใหญ่เกษตรกรนิยมปลูกเป็นสวนผสม (ปลูกรวมกับพืชชนิดอื่น ๆ) หรือ เป็นสวนหัวไร่/ปลายนา ซึ่งปลูกไว้เพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน

สำหรับไม้ผลพื้นที่นี้ยังไม่มีมีการปลูกมากนัก เนื่องจากพื้นที่ไม่ค่อนข้างเหมาะสม

การเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่ที่มีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โคใช้งาน และสุกร เป็น รายได้เสริมนอกจากการปลูกพืชยังไม่มากนัก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงเพื่อการบริโภคในครัวเรือน สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันมากที่สุดคือ ไก่พื้นเมือง ซึ่งมีราคาถูกมาก

- รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร แบ่งออกเป็นรายได้เงินสภาคเกษตรและรายได้นอกภาคเกษตร ซึ่งรายได้ภาคเกษตรในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะรายได้ที่เป็นเงินสดไม่รวมรายได้ที่เป็นสิ่งของ ซึ่งรายได้ภาคเกษตรดังกล่าวได้แยกเป็น รายได้ที่เป็นเงินสภาคเกษตรของพืช ของ สัตว์และรายได้อื่น ๆ ภาคเกษตร โดยที่รายได้ที่เป็นเงินสภาคเกษตรของพืช ได้แก่ รายได้ที่เกิดจากการขายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของพืชทุกชนิด จากการประกอบกิจการในฟาร์มของตนเอง และ รายได้ที่เป็นเงินสภาคเกษตรอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ รายได้ที่เป็นเงินสดจากกิจกรรมเกษตรในฟาร์มของเกษตรกรที่ถือครองอยู่แต่เกษตรกรไม่ได้ทำกิจกรรมดังกล่าวเอง เช่น รายได้จากการเช่าที่ดิน ค่าเช่าโรงเรือน และรวมกับการนำเอาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่เกษตรกรปลูกและเลี้ยงเอง หรือที่เก็บไว้ทำพันธุ์ไปขาย และการขายทรัพย์สินเกษตร นอกจากนี้ยังรวมถึงการรับจ้างทำงานในภาคเกษตร การรับเงินช่วยเหลือด้านการเกษตร รายได้จากการแปรรูปและการให้บริการด้านการเกษตร และ รายได้จากการทำหัตถกรรมและอุตสาหกรรมในครัวเรือนด้วย ส่วนรายได้นอกภาคเกษตร หมายถึง รายได้ที่ได้รับเป็นเงินสดจากการทำกิจกรรมนอกภาคเกษตร เช่น เงินเดือน เงินช่วยเหลือจากบุคคลอื่น เงินค่านายหน้า เงินที่ได้รับจากการขายของอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ผลผลิตการเกษตร และ ตลอดจนรายได้ที่เป็นเงินสดจากการทำกิจกรรมเกี่ยวกับนอกภาคเกษตร เช่น ค่าจ้างนอกภาคเกษตร นำสัตว์หรือเครื่องมือหรือยานพาหนะไปรับจ้างนอกภาคเกษตร เป็นต้น

สำหรับด้านรายจ่ายนั้น แบ่งออกเป็น รายจ่ายที่เป็นเงินสภาคเกษตรของพืช และผลิตภัณฑ์พืช รายจ่ายที่เป็นเงินสภาคเกษตรของสัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์ รายจ่ายที่เป็นเงินสภาคเกษตรอื่น ๆ และรายจ่ายที่เป็นเงินสดนอกภาคเกษตร โดยที่รายจ่ายที่เป็นเงินสภาคเกษตรของพืชและผลิตภัณฑ์พืช หมายถึง รายจ่ายที่เป็นเงินสดที่มีการใช้ไปในกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตภายในฟาร์มสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการผลิตทั้งหมด ได้แก่ ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าพันธุ์พืช ค่าจ้างแรงงานคน สัตว์ และเครื่องจักร ค่าอุปกรณ์การเกษตร ค่าเช่าที่ดิน

ค่าซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตร ตลอดจนดอกเบี้ยเงินกู้และอื่น ๆ ในภาคเกษตรที่จ่ายเพื่อกิจกรรมการผลิตพืช และผลิตภัณฑ์พืชทั้งหมด รายจ่ายที่เป็นเงินสดภาคเกษตรของสัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์ ได้แก่ รายจ่ายที่เป็นเงินสดที่จ่ายไปในกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตของสัตว์ในฟาร์ม ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานทั้งหมด เช่น ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าจ้างแรงงานเลี้ยงสัตว์ ค่ายา ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ และอุปกรณ์ในการเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ตลอดจนค่าเช่าที่ดินในการเลี้ยงสัตว์ และอื่น ๆ ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ รายจ่ายที่เป็นเงินสดอื่น ๆ ภาคเกษตร ได้แก่ รายจ่ายประเภททุนเพื่อดำเนินการผลิตการเกษตรในฟาร์มทั้งของพืชและของสัตว์ ซึ่งแยกไม่ออกว่าการใช้จ่ายดังกล่าวใช้กับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ ได้แก่ ซื้อเครื่องจักรเครื่องมือการเกษตร ค่าจัดรูปที่ดิน ค่าบุกเบิกที่ดิน ค่าซื้อที่ดินการเกษตร ค่าไถถอนจำนองที่ดินการเกษตร ตลอดจนรวมถึงค่าซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตรอื่น ๆ ที่แยกไม่ออกว่าใช้กับกิจกรรมใดบ้าง เป็นต้น ส่วนรายจ่ายเงินสดนอกการเกษตร หมายถึง รายจ่ายเงินสดที่ใช้เพื่อกิจกรรมนอกฟาร์มทั้งหมด ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการครองชีพในครัวเรือน ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภค ค่าเล่าเรียน ค่ารักษาพยาบาล ตลอดจนค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อทรัพย์สินหรือที่ดินนอกการเกษตรด้วย

ซึ่งใน นวก. นี้ พบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตร มาจากรายได้ในภาคเกษตร คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 33,831.28, 48,376.32 และ 72,183.5 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ เป็นรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 26,817.43, 18,724.94 และ 25,958.57 บาท ตามลำดับ ส่วนทางด้านรายจ่าย เป็นรายจ่ายในภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 20,641.46 23,411.34 และ 42,880.07 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ และเป็นรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 39,636.94, 40,592.4 และ 42,049.79 บาท ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรใน นพค.111 บริเวณ
 ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35
 หน่วย:บาทต่อครัวเรือน

รายการ	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
รายได้ในภาคการเกษตร			
การขายผลผลิตพืช	9,987.37	26,187.61	53,321.00
การขายผลผลิตสัตว์	9,974.83	8,729.93	2,895.83
อื่น ๆ	13,869.08	13,458.78	15,966.67
รวม	33,831.28	48,376.32	72,183.50
รายจ่ายในภาคการเกษตร			
การผลิตพืช	4,611.35	10,596.33	17,348.93
การผลิตสัตว์	10,147.51	6,736.50	3,681.14
อื่น ๆ	5,882.60	6,078.51	21,850.00
รวม	20,641.46	23,411.34	42,880.07
รายได้สุทธิในภาคการเกษตร	13,189.82	24,964.98	29,303.43
รายได้นอกภาคการเกษตร	26,817.43	18,724.94	25,958.57
รายได้สุทธิของครัวเรือน	40,007.25	43,689.92	55,262.00
รายจ่ายในครัวเรือน	39,636.94	40,592.40	42,049.79
เงินออม	370.31	3,097.52	13,212.21

ที่มา : จากการคำนวณ

2.2.2 หน่วยงานแผนพื้นที่การเกษตร 131 (นผก.131)

มีลักษณะเป็นที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา ที่มีปริมาณน้ำเพียงพอ และศักยภาพความร่วมมือของเกษตรกรดี

- ลักษณะการถือครองและการใช้ที่ดิน

ที่ดินที่ถือครองส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน ทั้งส่วนที่เป็นฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยคิดเป็นร้อยละ 90.79, 91.46 และ 90.72 ตามลำดับ ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และที่ดินที่ถือครองในครัวเรือน จะเป็นของตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ ได้รับการจัดสรรจากทางราชการ และให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า ส่วนเช่าผู้อื่น ในพื้นที่ ไม่มีการเช่าผู้อื่น ในฟาร์มขนาดเล็ก มีการถือครองเป็นของตนเอง ได้รับการจัดสรรจากทางราชการ และให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า คิดเป็นร้อยละ 67.14, 26.10 และ 6.76 ตามลำดับ ในฟาร์มขนาดกลาง มีการถือครองเป็นของตนเอง ได้รับการจัดสรรจากทางราชการ และให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า คิดเป็นร้อยละ 51.57, 37.16 และ 11.27 ตามลำดับ ส่วนในฟาร์มขนาดใหญ่มีการถือครองเป็นของตนเอง ได้รับการจัดสรรจากทางราชการ และให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า คิดเป็นร้อยละ 62.42, 28.88 และ 8.7 ตามลำดับ

การใช้ที่ดินของครัวเรือน มีการใช้ที่เพื่อการทำไม้ยืนต้นมากที่สุด รองลงไปเป็นเนื้อที่เพื่อการทำนาและสวนผลไม้ ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.6

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.6 ลักษณะการใช้ที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรใน นผก.131 บริเวณ

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35

หน่วย: ไร่ต่อครัวเรือน

การใช้ที่ดิน	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ที่อยู่	0.536	0.580	1.550
ที่นาข้าวน้ำขึ้น	0.206	0.556	-
ที่นาลุ่ม	1.297	2.430	9.800
ที่นาดอน	1.593	2.454	-
พืชไร่	0.002	0.300	-
สวนผลไม้	0.669	4.110	1.575
ไม้ยืนต้น	5.933	18.611	36.288
สวนผัก	0.093	-	-
ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	-
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	-	-	-
ที่รกร้างว่างเปล่า	-	0.460	5.875
ป่าถือครอง	-	-	-
ที่เลี้ยงปศุสัตว์	0.155	0.333	-
อื่น ๆ	0.053	-	0.400
รวม	10.537	29.832	55.488

ที่มา : จากการคำนวณ

- สมาชิกในครัวเรือนและลักษณะของแรงงานในครัวเรือน

ในฟาร์มแต่ละขนาดมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือมีสมาชิกเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.88, 4.92 และ 4.80 คน ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ โดยเป็นสมาชิกที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี เฉลี่ยจำนวนครัวเรือนละ 2.92, 3.26 และ 3.0 คน ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่จบการศึกษาตามเกณฑ์(ป.6) เท่านั้น รองลงมาจบการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์บังคับ และไม่รู้หนังสือ โดยคิดเป็นร้อยละ 46.9, 16.2 และ 13.9 ตามลำดับ

ลักษณะของแรงงาน ร้อยละ 76.97 ของแรงงานทั้งหมด เป็นแรงงานที่ทำงานในภาคเกษตร โดยทำงานในครัวเรือนตนเอง ร้อยละ 87.7 ส่วนที่เหลือ 12.3 ทำงานนอกครัวเรือน ส่วนแรงงานที่ทำงานนอกภาคเกษตร มีเพียงร้อยละ 23.03 โดยเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรที่ทำงานในครัวเรือน ร้อยละ 21.92 และ ร้อยละ 78.08 เป็นแรงงานที่ทำงานนอกครัวเรือน

- สภาพการผลิต โดยทั่วไปแต่ละครัวเรือนจะทำการผลิตพืชเพียงครัวเรือนละ 1-3 ชนิดเท่านั้น โดยพืชที่ปลูกมากในพื้นที่นี้ก็คือ ยางพารา รองลงมาคือ ข้าว และมะพร้าว ส่วนทางด้านปศุสัตว์มีการเลี้ยงสัตว์ไม่มากนัก ส่วนใหญ่มีการเลี้ยงครัวเรือนละชนิดเดียวเท่านั้น ชนิดที่นิยมเลี้ยงกันมากที่สุดคือ โคใช้งาน

การผลิตพืช เกษตรในพื้นที่ได้ปลูกพืชที่สำคัญ ซึ่งเป็นที่มาสำคัญของรายได้หลักของเกษตรกร คือ ข้าว ยางพารา และมะพร้าว โดยมีสภาพการผลิตดังนี้

1. ข้าว ปลูกได้แต่เฉพาะข้าวเจ้านาปีเท่านั้น โดยเริ่มการทำนาตั้งแต่เดือนสิงหาคม-ตุลาคม และเก็บเกี่ยวเดือน มกราคม ซึ่งการปลูกในพื้นที่นี้เป็นการปลูกเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน จึงมีพื้นที่ในการปลูกแต่ละครัวเรือนไม่มากนัก

ข้าวเจ้านาปี มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 270.19 กิโลกรัม

2. ยางพารา ในพื้นที่ที่มีการปลูกยางพาราเป็นรายได้หลักของครัวเรือน โดยมีการปลูกยางเป็นจำนวนมากที่สุด ซึ่งลักษณะการปลูกทำเป็นส่วนเฉพาะ อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มว่าจะปลูกยางน้อยลง เนื่องจากปัจจุบันยางมีราคาต่ำ ทำให้มีการปลูกพืชอื่นที่มีรายได้ดีกว่าแทนการปลูกต้นยาง

ยางพารา มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 222.20 กิโลกรัม

3. มะพร้าว ส่วนใหญ่จะปลูกเป็นส่วนผสม และสวนหัวไร่/ปลายนาในฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งในปัจจุบันการปลูกมะพร้าวมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากราคามะพร้าวต่ำมากจนไม่คุ้มกับการจ้างเก็บผลมะพร้าว ทำให้มีการเก็บผลลดลง และมีแนวโน้มที่จะปลูกพืชอื่นแทนมะพร้าวเช่นกัน

สำหรับไม้ผลพื้นที่เริ่มมีการปลูกกันมากขึ้นในพื้นที่ที่สามารถปลูกได้ ทำให้มีแนวโน้มที่จะปลูกไม้ผลมากขึ้น

การเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่มีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โคใช้งาน และสุกร เป็นรายได้เสริมนอกจากการปลูกพืชยังไม่มากนัก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงเพื่อการบริโภคในครัวเรือน สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันมากที่สุดคือ โคใช้งาน

- รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร

พบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตร มาจากรายได้ในภาคเกษตร คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 37,609.38, 70,610.51 และ 95,158.55 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ เป็นรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 24,474.37, 23,905.56 และ 48,716.67 บาท ตามลำดับ ส่วนทางด้านรายจ่าย เป็นรายจ่ายในภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 17,820.31, 46,913.44 และ 47,359.40 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ และเป็นรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 44,074.71, 45,257.95 และ 81,155.00 บาท ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรใน นผก.131 บริเวณ
ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35

หน่วย:บาทต่อครัวเรือน

รายการ	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
รายได้ในภาคการเกษตร			
การขายผลผลิตพืช	15,944.00	42,957.26	65,259.88
การขายผลผลิตสัตว์	5,481.18	11,150.00	21,624.67
อื่น ๆ	16,184.20	16,503.25	8,274.00
รวม	37,609.38	70,610.51	95,158.55
รายจ่ายในภาคการเกษตร			
การผลิตพืช	6,083.72	10,919.33	27,891.40
การเลี้ยงสัตว์	3,211.19	5,484.11	16,738.00
อื่น ๆ	8,525.40	30,510.00	2,730.00
รวม	17,820.31	46,913.44	47,359.40
รายได้สุทธิในภาคการเกษตร	19,789.07	23,697.07	47,799.15
รายได้นอกภาคการเกษตร	24,474.37	23,905.56	48,716.67
รายได้สุทธิของครัวเรือน	44,263.44	47,602.63	96,515.82
รายจ่ายในครัวเรือน	44,074.71	45,257.95	81,155.00
เงินออม	188.73	2,344.68	15,360.82

ที่มา : จากการคำนวณ

2.2.3 หน่วยวางแผนพื้นที่การเกษตร (นผก.13'1)

มีลักษณะเป็นที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกไม้ผล ที่มีปริมาณน้ำเพียงพอ และมีศักยภาพความร่วมมือจากเกษตรกรดี

- ลักษณะการถือครองและการใช้ที่ดิน

ที่ดินที่ถือครองส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน ทั้งส่วนที่เป็นฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยคิดเป็นร้อยละ 77.90, 93.28 และ 100.0 ของพื้นที่ที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด ตามลำดับ ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และลักษณะที่ดินที่ถือครองในครัวเรือน จะมีความแตกต่างกันไปตามขนาดของฟาร์ม โดยในฟาร์มขนาดเล็ก มีการถือครองเป็นของตนเองมากที่สุด รองลงมาคือได้รับการจัดสรรจากทางราชการ ให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า และเช่าผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 76.58, 13.58, 7.23 และ 2.61 ตามลำดับ ในฟาร์มขนาดกลาง มีการถือครองเป็นของตนเองมากที่สุดเช่นกัน รองลงมาคือ ได้รับการจัดสรรมาจากทางราชการ และให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า โดยคิดเป็นร้อยละ 58.52, 23.44 และ 18.04 ตามลำดับ ส่วนในฟาร์มขนาดใหญ่ มีการถือครองจากการได้รับการจัดสรรจากทางราชการมากที่สุด คือ ร้อยละ 50.86 ส่วนที่เหลือ เป็นการถือครองที่ให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า และเป็นของตนเอง ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกัน คือ คิดเป็นร้อยละ 27.55 และ 21.59 ตามลำดับ

การใช้ที่ดินของครัวเรือน ในฟาร์มขนาดเล็กและขนาดใหญ่ มีการใช้ที่ดินเพื่อการทำไม้ยืนต้นมากที่สุด รองลงมาเป็นที่เพื่อการทำนาและสวนผลไม้ ตามลำดับ ส่วนในฟาร์มขนาดใหญ่ มีการใช้ที่ดินเพื่อการทำไม้ยืนต้นมากที่สุด รองลงมาเป็นการทำนา และที่รกร้างว่างเปล่า ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.8

ตารางที่ 2.8 ลักษณะการใช้ที่ดินของครัวเรือนเกษตรใน นผก.13'1 บริเวณ

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35

หน่วย:ไร่ต่อครัวเรือน

การใช้ที่ดิน	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ที่อยู่	0.588	0.460	0.625
ที่นาข้าวน้ำขึ้น	0.269	0.333	-
ที่นาลุ่ม	2.942	1.830	6.750
ที่นาดอน	1.673	3.833	0.875
พืชไร่	-	-	-
สวนผลไม้	1.004	2.920	1.500
ไม้ยืนต้น	4.923	15.042	29.688
สวนผัก	-	-	-
ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	-
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	-	-	-
ที่รกร้างว่างเปล่า	-	1.000	7.750
ป่าถือครอง	-	-	-
ที่เลี้ยงปลุสัตว์	-	-	-
อื่น ๆ	0.038	-	-
รวม	11.437	25.416	47.188

ที่มา : จากการคำนวณ

- สมาชิกในครัวเรือนและลักษณะของแรงงาน

ในฟาร์มแต่ละขนาดมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยแตกต่างกัน คือมีสมาชิกเฉลี่ย ครัวเรือนละ 5.5, 6.58 และ 4.88 คนในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ โดยเป็นสมาชิกที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี เฉลี่ยจำนวนครัวเรือนละ 2.96, 3.58 และ 2.75 คน ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่จบ การศึกษาตามเกณฑ์ (ป.6) เท่านั้น รองลงไปจบการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์บังคับและไม่รู้หนังสือ โดยคิดเป็นร้อยละ 39.9, 27.2 และ 15.8 ตามลำดับ

ลักษณะของแรงงาน ร้อยละ 83.23 ของแรงงานทั้งหมด เป็นแรงงานที่ทำงาน ในภาคเกษตร โดยทำงานในครัวเรือนตนเอง ร้อยละ 79.84 ส่วนที่เหลือ 20.16 ทำงาน นอกครัวเรือน ส่วนแรงงานที่ทำงานนอกภาคเกษตร มีเพียงร้อยละ 16.77 โดยเป็นแรงงาน นอกภาคเกษตรที่ทำงานในครัวเรือน ร้อยละ 11.54 และ ร้อยละ 88.46 เป็นแรงงานที่ ทำงานนอกครัวเรือน

- สภาพการผลิต

การผลิตพืช แต่ละครัวเรือนจะทำการผลิตพืชครัวเรือนละหลายชนิดด้วยกัน ซึ่ง พืชที่ปลูกเป็นพวกไม้ผลแลไม้มันต้นเป็นส่วนใหญ่ โดยทำการปลูกเป็นแบบสวนผสม คือมีการปลูกพืช หลาย ๆ ชนิดในพื้นที่เดียวกัน เช่น ทุเรียน มะขวิด กัลยง เงาะ เป็นต้น แต่พืชที่สำคัญที่มี การปลูกในพื้นที่นี้ก็คือ ข้าว ยางพารา และมะขวิด โดยมีสภาพการผลิตดังนี้

1. ข้าว มีการปลูกมากเป็นอันดับที่สองรองจากยางพารา ส่วนใหญ่ในพื้นที่นี้จะ ปลูกแต่เฉพาะข้าวเจ้านาปี มีเป็นส่วนน้อยที่สามารถปลูกข้าวนาปรังได้ ซึ่งการปลูกในพื้นที่นี้ เป็น การปลูกเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ จึงมีพื้นที่ในการปลูกแต่ละครัวเรือนไม่มากนัก

ข้าวเจ้านาปี มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 363.14 กิโลกรัม และ ข้าวเจ้านาปรัง มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 316.95 กิโลกรัม

2. ยางพารา ในพื้นที่ที่มีการปลูกยางพารามากที่สุด ซึ่งรายได้จากยางพารา นั้น เป็นรายได้หลักของครัวเรือน ลักษณะการปลูกทำเป็นส่วนเฉพาะ อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มว่าจะ ปลูกยางน้อยลง เนื่องจากปัจจุบันยางมีราคาต่ำ ทำให้มีการปลูกพืชอื่นที่มีรายได้ดีกว่าแทนการปลูก ยางพารา เช่น ไม้ผล ซึ่งมีความต้องการภายในท้องถิ่น

ยางพารา มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 242.79 กิโลกรัม

3. มะพร้าว ส่วนใหญ่จะปลูกเป็นส่วนผสม และสวนหัวไร่/ปลายนาในฟาร์ม ขนาดเล็ก ซึ่งในปัจจุบันการปลูกมะพร้าวมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากราคามะพร้าวต่ำมาก จนไม่คุ้มกับการจ้างเก็บผลมะพร้าว ทำให้มีการเก็บผลลดลง และมีแนวโน้มที่จะปลูกพืชอื่นแทน มะพร้าวเช่นกัน

สำหรับไม้ผลพื้นที่นี้เริ่มมีการปลูกกันมากขึ้น เนื่องจากลักษณะดินในพื้นที่นี้เหมาะสม ในการปลูกไม้ผล ทำให้มีแนวโน้มที่จะปลูกไม้ผลมากขึ้น ซึ่งไม้ผลที่ปลูกมาก ได้แก่ เงาะ ทุเรียน

การเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่มีการเลี้ยงสัตว์โดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 1-2 ชนิดเท่านั้น สัตว์มีการเลี้ยงกันมากที่สุดคือ โคใช้งาน ไก่พันธุ์พื้นเมือง และนกและสัตว์ปีกอื่น ๆ และเริ่มมี การเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นบ้าง เช่น โคเนื้อ เป็นต้น

- รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร

พบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตร มาจากรายได้ในภาคเกษตร คิดเป็น รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 30,112.09, 68,091.79 และ 59,491.58 บาท ในฟาร์ม ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ เป็นรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 14,327.78, 19,646.67 และ 16,475.00 บาท ตามลำดับ ส่วนทางด้านรายจ่าย เป็นรายจ่ายในภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 7,414.28, 21,128.28 และ 29,169.17 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ และเป็นรายจ่ายในครัวเรือน เฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 30,206.31, 50,042.50 และ 44,849.50 บาท ตามลำดับ ดัง รายละเอียดในตารางที่ 2.9

ตารางที่ 2.9 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรใน นนท.13'1 บริเวณ
ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35
หน่วย:บาทต่อครัวเรือน

รายการ	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
รายได้ในภาคการเกษตร			
การขายผลผลิตพืช	14,619.46	46,467.50	38,128.25
การขายผลผลิตสัตว์	2,752.63	7,914.29	4,163.33
อื่น ๆ	12,740.00	13,710.00	17,200.00
รวม	30,112.09	68,091.79	59,491.58
รายจ่ายในภาคการเกษตร			
การผลิตพืช	4,303.38	15,577.17	6,802.50
การเลี้ยงสัตว์	976.00	2,593.33	18,991.67
อื่น ๆ	2,134.90	2,957.78	3,375.00
รวม	7,414.28	21,128.28	29,169.17
รายได้สุทธิในภาคการเกษตร	22,697.81	46,963.51	30,322.41
รายได้นอกภาคการเกษตร	14,327.78	19,646.67	16,475.00
รายได้สุทธิของครัวเรือน	37,025.59	66,610.18	46,797.41
รายจ่ายในครัวเรือน	30,206.31	50,042.50	44,849.50
เงินออม	6,819.28	16,567.68	1,947.91

ที่มา : จากการคำนวณ

2.2.4 หน่วยวางแผนพื้นที่การเกษตร (นผก.13'1)

มีลักษณะเป็นที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกไม้ยืนต้น ที่มีปริมาณน้ำเพียงพอ และมีศักยภาพความร่วมมือจากเกษตรกรดี

- ลักษณะการถือครองและการใช้ที่ดิน

ที่ดินที่ถือครองทั้งหมดอยู่นอกเขตชลประทาน ทั้งส่วนที่เป็นฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ทำให้พื้นที่ส่วนนี้ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และลักษณะที่ดินที่ถือครองในครัวเรือน จะมีความแตกต่างกันไปตามขนาดของฟาร์ม โดยในฟาร์มขนาดเล็ก มีการถือครองเป็นของตนเอง ได้รับการจัดสรรจากทางราชการ ใกล้เคียงกัน โดยคิดเป็นร้อยละ 49.71 และ 45.26 ของพื้นที่ที่ถือครองอยู่ทั้งหมด ตามลำดับ ให้ทำโดยไม่คิดมูลค่าและเช่าผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 3.02 และ 2.01 ตามลำดับ ในฟาร์มขนาดกลาง พื้นที่ที่ถือครองได้รับการจัดสรรมาจากทางราชการ ร้อยละ 57.33 ส่วนที่เหลือร้อยละ 42.67 เป็นพื้นที่ของตนเอง ส่วนในฟาร์มขนาดใหญ่ เป็นพื้นที่การถือครองจากการได้รับการจัดสรรจากทางราชการทั้งหมด

การใช้ที่ดินของครัวเรือน มีการใช้ที่ดินเพื่อการทำไม้ยืนต้นมากที่สุด รองลงมา เป็นเนื้อที่เพื่อการทำนาและสวนผลไม้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.10

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.10 ลักษณะการใช้ที่ดินของครัวเรือนเกษตรใน นผก.13''1 บริเวณ
 ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35
 หน่วย:ไร่ต่อครัวเรือน

การใช้ที่ดิน	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ที่อยู่	0.569	0.790	0.250
ที่นาข้าวน้ำขึ้น	-	-	-
ที่นาลุ่ม	0.833	8.500	-
ที่นาดอน	-	0.222	17.588
พืชไร่	0.667	0.890	-
สวนผลไม้	0.667	1.140	3.250
ไม้ยืนต้น	5.000	17.289	27.250
สวนผัก	0.229	-	-
ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	-
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	-	-	-
ที่รกร้างว่างเปล่า	0.167	0.830	-
ป่าถือครอง	-	-	-
ที่เลี้ยงปลุสัตว์	-	-	-
อื่น ๆ	0.146	0.670	2.667
รวม	8.278	30.333	51.005

ที่มา : จากการคำนวณ

- สมาชิกในครัวเรือนและลักษณะของแรงงาน

ในฟาร์มแต่ละขนาดมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยแตกต่างกัน คือ 4.91, 5.33 และ 4.33 คนในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ โดยเป็นสมาชิกที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี เฉลี่ยจำนวนครัวเรือนละ 2.67, 3.67 และ 3.00 คน ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่จบการศึกษาตามเกณฑ์ (ป.6) เท่านั้น รองลงไปจบการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์บังคับ อ่านออกเขียนได้และมีมัธยม 1-3 โดยคิดเป็นร้อยละ 52.5, 10.0, 7.5 และ 7.5 ตามลำดับ

ลักษณะของแรงงาน ร้อยละ 84.0 ของแรงงานทั้งหมด เป็นแรงงานที่ทำงานในภาคเกษตร โดยทำงานในครัวเรือนตนเอง ร้อยละ 92.06 ส่วนที่เหลือ 7.94 ทำงานนอกครัวเรือน ส่วนแรงงานที่ทำงานนอกภาคเกษตร มีเพียงร้อยละ 16.0 โดยเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรที่ทำงานในครัวเรือน ร้อยละ 16.67 และ ร้อยละ 83.33 เป็นแรงงานที่ทำงานนอกครัวเรือน

- สภาพการผลิต

การผลิตพืช แต่ละครัวเรือนมีการปลูกพืชโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 1-2 ชนิด โดยมีการปลูกยางพารามากที่สุด ซึ่งถือได้ว่ายางพาราเป็นรายได้หลักของเกษตรกรในพื้นที่นั้น นอกจากนั้นยังมีพืชที่สำคัญ คือ ข้าว และมะพร้าว โดยมีสภาพการผลิตดังนี้

1. ข้าว ปลูกได้แต่เฉพาะข้าวเจ้านาปีเท่านั้น โดยเริ่มการทำนาตั้งแต่เดือนสิงหาคม-ตุลาคม และเก็บเกี่ยวเดือน มกราคม ซึ่งการปลูกในพื้นที่นี้เป็นการปลูกเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน จึงมีพื้นที่ในการปลูกแต่ละครัวเรือนไม่มากนัก

ข้าวเจ้านาปี มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 274.83 กิโลกรัม

2. ยางพารา ในพื้นที่ที่มีการปลูกยางพาราเป็นรายได้หลักของครัวเรือน โดยมีการปลูกยางเป็นจำนวนมากที่สุด ซึ่งลักษณะการปลูกทำเป็นส่วนเฉพาะ อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มว่าจะปลูกยางน้อยลง เนื่องจากปัจจุบันยางมีราคาต่ำ ทำให้มีการปลูกพืชอื่นที่มีรายได้ดีกว่าแทนการปลูกต้นยาง

ยางพารา มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 244.59 กิโลกรัม

3. มะพร้าว มีการปลูกมากเป็นอันดับสองรองจากยางพารา โดยปลูกเป็นส่วนเฉพาะ ทำให้ในพื้นที่รายได้จากมะพร้าวยังเป็นรายได้ที่ดียวสมควร

การเลี้ยงสัตว์ ครัวเรือนเกษตรในพื้นที่มีการเลี้ยงสัตว์ไม่มากนัก และในแต่ละครัวเรือนจะมีการเลี้ยงสัตว์ที่แตกต่างชนิดกันออกไป ได้แก่ ไก่เนื้อ ไก่พันธุ์พื้นเมือง เป็ดเนื้อ เป็นต้น

- รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร

พบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตร มาจากรายได้ในภาคเกษตร คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 23,566.82, 48,584.72 และ 42,960.79 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ เป็นรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 19,633.33, 38,562.50 และ 10,000.00 บาท ตามลำดับ ส่วนทางด้านรายจ่ายเป็นรายจ่ายในภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 15,602.00, 20,752.62 และ 12,317.33 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ และเป็นรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 27,280.86, 31,151.50 และ 15,993.33 บาท ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.11

ตารางที่ 2.11 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรใน นผก.13''1 บริเวณ
ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35
หน่วย:บาทต่อครัวเรือน

รายการ	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
รายได้ในภาคการเกษตร			
การขายผลผลิตพืช	23,566.82	25,328.89	21,656.62
การขายผลผลิตสัตว์	-	15,552.50	9,637.50
อื่น ๆ	-	7,703.33	11,666.67
รวม	23,566.82	48,584.72	42,960.79
รายจ่ายในภาคการเกษตร			
การผลิตพืช	6,192.00	7,984.44	8,222.33
การเลี้ยงสัตว์	-	250.00	4,095.00
อื่น ๆ	9,410.00	12,518.18	-
รวม	15,602.00	20,752.62	12,317.33
รายได้สุทธิในภาคการเกษตร	7,964.82	27,832.10	30,643.46
รายได้นอกภาคการเกษตร	19,633.33	38,562.50	10,000.00
รายได้สุทธิของครัวเรือน	27,598.15	66,394.60	40,643.46
รายจ่ายในครัวเรือน	27,280.86	31,151.50	15,993.33
เงินออม	317.29	35,243.10	24,650.13

ที่มา : จากการคำนวณ

2.2.5 หน่วยวางแผนพื้นที่การเกษตร (นผก.211)

มีลักษณะเป็นที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการทำนา ที่มีปริมาณน้ำไม่เพียงพอ แต่มีศักยภาพความร่วมมือของเกษตรกรดี

- ลักษณะการถือครองและการใช้ที่ดิน

ที่ดินที่ถือครองส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน ทั้งส่วนที่เป็นฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยคิดเป็นร้อยละ 91.71, 92.12 และ 94.72 ของพื้นที่การถือครองทั้งหมด ตามลำดับ ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และลักษณะที่ดินที่ถือครองในครัวเรือน จะมีความแตกต่างกันไปตามขนาดของฟาร์ม โดยในฟาร์มขนาดเล็ก มีการถือครองเป็นของตนเองมากที่สุด รองลงมาเป็นพื้นที่ที่ให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า เช่าผู้อื่น และได้รับการจัดสรรจากทางราชการ โดยคิดเป็นร้อยละ 79.56, 7.8, 6.53 และ 6.11 ตามลำดับ ในฟาร์มขนาดกลาง พื้นที่ที่ถือครองเป็นของตนเองมากที่สุด คือร้อยละ 64.95 ของพื้นที่ที่ถือครองทั้งหมด รองลงมาคือ ได้รับการจัดสรรจากทางราชการ ให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า และเช่าผู้อื่น โดยคิดเป็นร้อยละ 20.63, 12.94 และ 1.48 ตามลำดับ ส่วนในฟาร์มขนาดใหญ่ ร้อยละ 61.24 เป็นพื้นที่ของตนเอง ร้อยละ 24.87 เป็นพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรจากทางราชการ และร้อยละ 9.07 และ 4.82 เป็นพื้นที่ที่เช่าผู้อื่น และให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า ตามลำดับ

การใช้ที่ดินของครัวเรือน มีการใช้ที่ดินเพื่อการทำนามากที่สุด รองลงมาเป็นเนื้อที่เพื่อการปลูกไม้ยืนต้นและสวนผลไม้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.12

ตารางที่ 2.12 ลักษณะการใช้ที่ดินของครัวเรือนเกษตรใน นผก.211 บริเวณ

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35

หน่วย: ไร่ต่อครัวเรือน

การใช้ที่ดิน	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ที่อยู่	0.810	1.090	0.733
ที่นาข้าวน้ำขึ้น	0.258	0.750	2.133
ที่นาลุ่ม	5.166	14.040	27.333
ที่นาดอน	2.169	3.267	1.333
พืชไร่	-	-	0.333
สวนผลไม้	0.502	0.510	2.533
ไม้ยืนต้น	1.149	4.063	12.317
สวนผัก	0.048	0.360	-
ไม้ดอกไม้ประดับ	0.090	-	-
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	0.059	0.180	-
ที่รกร้างว่างเปล่า	0.195	2.010	8.800
ป่าถือครอง	-	-	-
ที่เลี้ยงปศุสัตว์	0.027	0.298	-
อื่น ๆ	0.747	1.380	2.533
รวม	11.220	27.943	58.048

ที่มา : จากการคำนวณ

- สมาชิกในครัวเรือนและลักษณะของแรงงาน

ในฟาร์มแต่ละขนาดมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยแตกต่างกัน คือ มีสมาชิกเฉลี่ย ครัวเรือนละ 4.71, 4.13 และ 4.27 คนในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ โดยเป็นสมาชิกที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี เฉลี่ยจำนวนครัวเรือนละ 2.9, 2.9 และ 3.2 คน ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่จบ การศึกษาตามเกณฑ์ (ป.6) เท่านั้น รองลงไปจบการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์บังคับ และไม่รู้หนังสือ โดยคิดเป็นร้อยละ 48, 18.8 และ 11.6 ตามลำดับ

ลักษณะของแรงงาน ร้อยละ 71.53 ของแรงงานทั้งหมด เป็นแรงงานที่ทำงาน ในภาคเกษตร โดยทำงานในครัวเรือนตนเอง ร้อยละ 91.73 ส่วนที่เหลือ 8.27 ทำงาน นอกครัวเรือน ส่วนแรงงานที่ทำงานนอกภาคเกษตร มีเพียงร้อยละ 28.47 โดยเป็นแรงงาน นอกภาคเกษตรที่ทำงานในครัวเรือน ร้อยละ 30.52 และ ร้อยละ 9.48 เป็นแรงงานที่ทำงาน นอกครัวเรือน

- สภาพการผลิต

การผลิตพืช แต่ละครัวเรือนปลูกพืชเพียงครัวเรือนละ 1-2 ชนิดเท่านั้น โดยพืช ที่ปลูกมากที่สุด คือ ข้าว รองลงมา คือ มะพร้าวและยางพารา โดยมีสภาพการผลิตดังนี้

1. ข้าว ปลูกได้แต่เฉพาะข้าวเจ้านาปีเท่านั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำ มาก ต้องรอน้ำฝนตามฤดูกาลอย่างเดียว ทำให้ไม่สามารถปลูกข้าวนาปรัง ซึ่งเป็นพืชที่ต้องการน้ำ มากได้ การปลูกข้าวนาปี เริ่มการทำงานตั้งแต่เดือน สิงหาคม-ตุลาคม และเก็บเกี่ยวเดือนมกราคม การปลูกข้าวในขั้นต้นเป็นการปลูกเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน และเพื่อขายตลาดในท้องถิ่น

ข้าวเจ้านาปี มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 285.55 กิโลกรัม

2. ยางพารา ในพื้นที่ที่มีการปลูกยางพาราไม่มากนัก เนื่องจากพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกยางพารา อย่างไรก็ตาม ยางพาราก็ยังเป็นรายได้ที่ตัวพอสมควรในพื้นที่ เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการขายข้าว

ยางพารา มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 185.64 กิโลกรัม

3. มะพร้าว มีการปลูกมะพร้าวมารองจากข้าว แต่รายได้จากขายมะพร้าวไม่มากนัก เนื่องจากมะพร้าวมีราคาต่ำ

การเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงสัตว์โดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 1-2 ชนิด โดยสัตว์ที่เลี้ยงมากที่สุด คือ โคใช้งาน รองลงมาคือ ไก่พันธุ์พื้นเมือง ปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมีการเลี้ยงสัตว์เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ เนื่องจากรายได้จากการทำนาไม่คืน จึงมีการเปลี่ยนการทำนาไปเป็นการทำนาถ่วงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการทำนาถ่วงให้รายได้ที่ดีกว่าการทำนา นอกจากนี้ ในพื้นที่ที่อยู่ไกลจากทะเลออกไปไม่สามารถทำนาถ่วงได้ ก็จะเปลี่ยนจากนาไปเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เพื่อเลี้ยงโคนมและโคเนื้อแทน เช่น ที่ ต.ลำป่า อ.กงหรา จ.พัทลุง เป็นต้น

- รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร

พบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตร มาจากรายได้ในภาคเกษตร คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 39,846.94, 43,423.35 และ 44,376.00 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ เป็นรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 29,732.86, 22,720.50 และ 24,636.00 บาท ตามลำดับ ส่วนทางด้านรายจ่าย เป็นรายจ่ายในภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 23,636.08, 18,855.02 และ 24,456.53 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ และเป็นรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 42,448.53, 46,565.62 และ 40,950.80 บาท ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.13

ตารางที่ 2.13 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรใน นผก.211 บริเวณ
ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35
หน่วย:บาทต่อครัวเรือน

รายการ	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
รายได้ในภาคการเกษตร			
การขายผลผลิตพืช	11,020.96	25,277.29	33,069.33
การขายผลผลิตสัตว์	14,237.30	8,735.19	4,640.00
อื่น ๆ	14,588.68	9,410.87	6,666.67
รวม	39,846.94	43,423.35	44,376.00
รายจ่ายในภาคการเกษตร			
การผลิตพืช	4,427.28	7,695.71	12,094.80
การเลี้ยงสัตว์	12,856.67	3,951.92	2,011.67
อื่น ๆ	6,352.13	7,207.39	10,350.00
รวม	23,636.08	18,855.02	24,456.47
รายได้สุทธิในภาคการเกษตร	16,210.86	24,568.33	19,919.53
รายได้นอกภาคการเกษตร	29,732.86	22,720.50	24,636.00
รายได้สุทธิของครัวเรือน	45,943.72	47,288.83	44,555.53
รายจ่ายในครัวเรือน	42,448.53	46,565.62	40,950.80
เงินออม	3,495.19	723.21	3,604.73

ที่มา : จากการคำนวณ

2.2.6 หน่วยวางแผนพื้นที่การเกษตร (นผก.231)

มีลักษณะเป็นที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา ที่มีปริมาณน้ำไม่เพียงพอ แต่มีศักยภาพความร่วมมือของเกษตรกรดี

- ลักษณะการถือครองและการใช้ที่ดิน

ที่ดินที่ถือครองส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน ทั้งส่วนที่เป็นฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยคิดเป็นร้อยละ 89.77, 96.52 และ 100.0 ของพื้นที่การถือครองทั้งหมด ตามลำดับ ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และลักษณะที่ดินที่ถือครองในครัวเรือน จะมีความแตกต่างกันไปตามขนาดของฟาร์ม โดยในฟาร์มขนาดเล็ก มีการถือครองเป็นของตนเองมากที่สุด รองลงมาเป็นพื้นที่ที่ให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า ได้รับการจัดสรรจากทางราชการ และเช่าผู้อื่น โดยคิดเป็นร้อยละ 79.38, 9.43, 8.82 และ 2.37 ตามลำดับ ในฟาร์มขนาดกลาง พื้นที่ที่ถือครองเป็นของตนเองมากที่สุด คือร้อยละ 74.72 ของพื้นที่ที่ถือครองทั้งหมด ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 25.28 ได้รับการจัดสรรมาจากทางราชการ ส่วนในฟาร์มขนาดใหญ่ ร้อยละ 83.37 เป็นพื้นที่ของตนเอง ร้อยละ 11.28 เป็นพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรจากทางราชการ และร้อยละ 5.35 เป็นพื้นที่ที่ให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า

การใช้ที่ดินของครัวเรือน มีการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกไม้ยืนต้นมากที่สุด รองลงมา เป็นเนื้อที่เพื่อการทำนาและสวนผลไม้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.14

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.14 ลักษณะการใช้ที่ดินของครัวเรือนเกษตรใน นผก.231 บริเวณ

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35

หน่วย:ไร่ต่อครัวเรือน

การใช้ที่ดิน	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ที่อยู่	0.520	0.470	0.799
ที่นาข้าวน้ำขึ้น	0.127	0.083	-
ที่นาลุ่ม	0.823	1.840	5.778
ที่นาดอน	0.589	2.625	2.667
พืชไร่	0.177	0.060	-
สวนผลไม้	1.264	1.600	3.861
ไม้ยืนต้น	6.345	16.869	68.889
สวนผัก	0.073	-	-
ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	-
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	-	0.130	-
ที่รกร้างว่างเปล่า	0.440	0.560	1.722
ป่าถือครอง	-	-	-
ที่เลี้ยงปศุสัตว์	-	-	-
อื่น ๆ	0.041	-	-
รวม	10.399	24.247	83.716

ที่มา : จากการคำนวณ

- สมาชิกในครัวเรือนและลักษณะของแรงงาน

ในฟาร์มแต่ละขนาดมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยแตกต่างกัน คือมีสมาชิกเฉลี่ย ครัวเรือนละ 4.53, 4.46 และ 5.33 คนในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ โดยเป็นสมาชิกที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี เฉลี่ยจำนวนครัวเรือนละ 2.9, 3.42 และ 4.22 คนในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่จบการศึกษาตามเกณฑ์ (ป.6) เท่านั้น รองลงไปจบการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์บังคับ และมีมัธยม 1-3 โดยคิดเป็นร้อยละ 44.8, 12.3 และ 11.3 ตามลำดับ

ลักษณะของแรงงาน ร้อยละ 77.51 ของแรงงานทั้งหมด เป็นแรงงานที่ทำงานในภาคเกษตร โดยทำงานในครัวเรือนตนเอง ร้อยละ 87.06 ส่วนที่เหลือ 12.94 ทำงานนอกครัวเรือน ส่วนแรงงานที่ทำงานนอกภาคเกษตร มีเพียงร้อยละ 22.49 โดยเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรที่ทำงานในครัวเรือน ร้อยละ 15.66 และ ร้อยละ 84.34 เป็นแรงงานที่ทำงานนอกครัวเรือน

- สภาพการผลิต

การผลิตพืช แต่ละครัวเรือนปลูกพืชโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 2-3 ชนิด โดยพืชที่ปลูกมากที่สุด คือ ยางพารา รองลงมา คือ ข้าวและทุเรียน โดยมีสภาพการผลิตดังนี้

1. ข้าว ปลูกได้แต่เฉพาะข้าวเจ้านาปีเท่านั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำมาก ต้องรอน้ำฝนตามฤดูกาลอย่างเดียว โดยเริ่มการทำงานตั้งแต่เดือน สิงหาคม-ตุลาคม และเก็บเกี่ยวเดือน มกราคม ซึ่งการปลูกในพื้นที่นี้เป็นการปลูกเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน จึงมีพื้นที่ในการปลูกแต่ละครัวเรือนไม่มากนัก เหลือจากการบริโภคจึงนำไปขายตลาดในพื้นที่

ข้าวเจ้านาปี มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 311.18 กิโลกรัม

2. ยางพารา พื้นที่นี้มีรายได้จากยางพาราเป็นรายได้หลักของเกษตรกร โดยมี การปลูกยางพารามากที่สุด

ยางพารา มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 305.18 กิโลกรัม

3. ทูเรียน ปลูกมากเป็นอันดับสามรองจากยางพาราและข้าว ส่วนใหญ่เกษตรกร นิยมปลูกทุเรียนสวนผสมกับเงาะและลำไย ซึ่งมีทั้งพันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์ดี ได้แก่ พันธุ์ชะนี พันธุ์หมอนทอง และพันธุ์ก้านยาว เกษตรกรจะเริ่มเก็บทุเรียนได้ประมาณเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม ทุกปี แนวโน้มการปลูกทุเรียน คาดว่าจะเพิ่มขึ้น เพราะรายได้จากการปลูกทุเรียนค่อนข้างสูง จูงใจให้เกษตรกรขยายเนื้อที่เพาะปลูกมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ว่างเปล่าของเกษตรกรเอง

ทุเรียน มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 2,120 กิโลกรัม

การเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงสัตว์โดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 1-2 ชนิด โดยสัตว์ที่เลี้ยง มากที่สุด คือ โคใช้งาน รองลงมาคือ ไก่พื้นเมือง และนกและสัตว์ปีกอื่น ๆ

- รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

พบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตรกร มาจากรายได้ในภาคเกษตร คิดเป็น รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 55,192.76, 65,395.14 และ 231,035.4 บาท ในฟาร์ม ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ เป็นรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 24,621.79, 36,023.33 และ 66,442.85 บาท ตามลำดับ ส่วนทางด้านรายจ่าย เป็นรายจ่ายในภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 17,509.64, 26,586.48 และ 89,492.22 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ และเป็นรายจ่ายในครัวเรือน เฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 46,828.46, 46,042.44 และ 165,022.20 บาท ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.15

ตารางที่ 2.15 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรใน นผก.231 บริเวณ

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35

หน่วย:บาทต่อครัวเรือน

รายการ	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
รายได้ในภาคการเกษตร			
การขายผลผลิตพืช	30,831.42	39,256.25	183,021.10
การขายผลผลิตสัตว์	9,498.45	9,805.56	10,339.35
อื่น ๆ	14,862.89	16,333.33	37,675.00
รวม	55,192.76	65,395.14	231,035.40
รายจ่ายในภาคการเกษตร			
การผลิตพืช	4,600.27	8,940.08	75,637.22
การเลี้ยงสัตว์	9,314.64	4,913.33	3,175.00
อื่น ๆ	3,594.73	12,733.07	10,680.00
รวม	17,509.64	26,586.48	89,492.22
รายได้สุทธิในภาคการเกษตร	37,683.12	38,808.66	141,543.20
รายได้นอกภาคการเกษตร	24,621.79	36,023.33	66,442.85
รายได้สุทธิของครัวเรือน	62,304.91	74,831.99	207,986.00
รายจ่ายในครัวเรือน	46,828.46	46,042.44	165,022.20
เงินออม	15,476.45	28,789.55	42,963.80

ที่มา : จากการคำนวณ

2.2.7 หน่วยวางแผนทำการเกษตร (นพค.23''1)

มีลักษณะเป็นที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกไม้ยืนต้น ที่มีปริมาณน้ำไม่เพียงพอ แต่มีศักยภาพความร่วมมือของเกษตรกรดี

- ลักษณะการถือครองและการใช้ที่ดิน

ที่ดินที่ถือครองส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน โดยทั้งส่วนที่เป็นฟาร์มขนาดเล็ก และขนาดกลางมีพื้นที่ถือครองอยู่นอกเขตชลประทานทั้งหมด ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่ มีพื้นที่ถือครองอยู่นอกเขตชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 79.83 ของพื้นที่การถือครองทั้งหมด ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และลักษณะที่ดินที่ถือครองในครัวเรือน จะมีความแตกต่างกันไปตามขนาดของฟาร์ม โดยในฟาร์มขนาดเล็ก มีการถือครองเป็นของตนเองมากที่สุด รองลงมาเป็นพื้นที่ที่ให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า และเช่าผู้อื่น โดยคิดเป็นร้อยละ 59.92, 27.39 และ 12.69 ตามลำดับ ในฟาร์มขนาดกลาง มีพื้นที่ที่ถือครองเป็นของตนเองมากที่สุด คือร้อยละ 63.41 ของพื้นที่ที่ถือครองทั้งหมด รองลงมาคือ ได้รับการจัดสรรมาจากทางราชการ และให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า โดยคิดเป็นร้อยละ 21.32 และ 15.27 ตามลำดับ ส่วนในฟาร์มขนาดใหญ่ ร้อยละ 59.47 เป็นพื้นที่ของตนเอง ร้อยละ 27.99 เป็นพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรจากทางราชการ และร้อยละ 12.54 เป็นพื้นที่ที่ให้ทำโดยไม่คิดมูลค่า

การใช้ที่ดินของครัวเรือน มีการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกไม้ยืนต้นมากที่สุด รองลงมาเป็นเนื้อที่เพื่อการทำนาและเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.16

ตารางที่ 2.16 ลักษณะการใช้ที่ดินของครัวเรือนเกษตรใน นนท.23''1 บริเวณ
ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35
หน่วย:ไร่ต่อครัวเรือน

การใช้ที่ดิน	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ที่อยู่	0.778	0.550	1.077
ที่นาข้าวน้ำขึ้น	-	0.625	-
ที่นาลุ่ม	1.778	0.720	3.714
ที่นาดอน	-	0.563	4.786
พืชไร่	0.111	-	-
สวนผลไม้	0.306	0.220	0.357
ไม้ยืนต้น	8.222	22.344	39.714
สวนผัก	-	-	10.143
ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	0.036
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	0.653	-	-
ที่รกร้างว่างเปล่า	1.111	0.750	4.250
ป่าถือครอง	-	-	-
ที่เลี้ยงปศุสัตว์	-	-	-
อื่น ๆ	0.333	0.630	-
รวม	13.292	26.392	64.077

ที่มา : จากการคำนวณ

- สมาชิกในครัวเรือนและลักษณะของแรงงาน

ในฟาร์มแต่ละขนาดมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยแตกต่างกัน คือมีสมาชิกเฉลี่ย ครัวเรือนละ 6.44, 4.12 และ 4.14 คนในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ โดยเป็นสมาชิกที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี เฉลี่ยจำนวนครัวเรือนละ 3.11, 2.63 และ 3.86 คนในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่จบการศึกษาตามเกณฑ์ (ป.6) เท่านั้น รองลงไปจบการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์บังคับ และมีชั้น 1-3 โดยคิดเป็นร้อยละ 50, 12.1 และ 9.5 ตามลำดับ

ลักษณะของแรงงาน ร้อยละ 74.31 ของแรงงานทั้งหมด เป็นแรงงานที่ทำงานในภาคเกษตร โดยทำงานในครัวเรือนตนเอง ร้อยละ 88.44 ส่วนที่เหลือ 11.56 ทำงานนอกครัวเรือน ส่วนแรงงานที่ทำงานนอกภาคเกษตร มีเพียงร้อยละ 25.69 โดยเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรที่ทำงานในครัวเรือน ร้อยละ 20.03 และ ร้อยละ 79.97 เป็นแรงงานที่ทำงานนอกครัวเรือน

- สภาพการผลิต

การผลิตพืช แต่ละครัวเรือนปลูกพืชเพียงครัวเรือนละ 1-2 ชนิดเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นพวกไม้ผลและไม้ยืนต้น ซึ่งมีการปลูกเป็นส่วนผสม แต่พืชที่มีการปลูกมากที่สุด คือ ข้าว และยางพารา โดยมีสภาพการผลิตดังนี้

1. ข้าว ปลูกได้แต่เฉพาะข้าวเจ้าในปีเท่านั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำมาก ต้องรอน้ำฝนตามฤดูกาลอย่างเดียว โดยเริ่มการทำนาตั้งแต่เดือน สิงหาคม-ตุลาคม และเก็บเกี่ยวเดือน มกราคม ซึ่งการปลูกในพื้นที่เป็นการปลูกเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนเท่านั้น จึงมีพื้นที่ในการปลูกแต่ละครัวเรือนไม่มากนัก

ข้าวเจ้าในปี มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 265.02 กิโลกรัม

2. ยางพารา ในพื้นที่ที่มีการปลูกยางพารามากที่สุด และเป็นรายได้หลักของเกษตรกรในพื้นที่

ยางพารา มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 204.82 กิโลกรัม

การเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงสัตว์โดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 1-2 ชนิด โดยสัตว์ที่เลี้ยงมากที่สุด คือ ไก่พันธุ์พื้นเมือง รองลงมาคือ โคใช้งาน

- รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

พบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตรกร มาจากรายได้ในภาคเกษตร คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 55,789.50, 39,658.67 และ 62,561.71 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตามลำดับ เป็นรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 18,500.00, 31,133.33 และ 98,933.33 บาท ตามลำดับ ส่วนทางด้านรายจ่าย เป็นรายจ่ายในภาคเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 25,250.25, 11,300.88 และ 33,321.14 บาท ในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ และเป็นรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 35,623.67, 44,802.67 และ 110,130.60 บาท ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.17

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.17 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรใน นนท.23''1 บริเวณ
 ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปีการเพาะปลูก 2534/35
 หน่วย:บาทต่อครัวเรือน

รายการ	ขนาดฟาร์ม		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
รายได้ในภาคการเกษตร			
การขายผลผลิตพืช	29,621.50	31,388.67	48,461.71
การขายผลผลิตสัตว์	11,248.00	6,270.00	5,800.00
อื่น ๆ	14,920.00	2,000.00	8,300.00
รวม	55,789.50	39,658.67	62,561.71
รายจ่ายในภาคการเกษตร			
การผลิตพืช	4,553.25	2,800.88	13,321.14
การเลี้ยงสัตว์	10,907.00	350.00	9,400.00
อื่น ๆ	9,790.00	8,150.00	10,600.00
รวม	15,160.25	11,300.88	33,321.14
รายได้สุทธิในภาคการเกษตร	30,539.25	28,357.79	29,240.57
รายได้นอกภาคการเกษตร	18,500.00	31,133.33	98,933.33
รายได้สุทธิของครัวเรือน	49,039.25	59,491.12	128,173.90
รายจ่ายในครัวเรือน	35,623.67	44,802.67	110,130.60
เงินออม	13,415.58	14,688.45	18,043.23

ที่มา : จากการคำนวณ